

Gerontologinen sosiaalityö etsii paikkaansa muuttuvassa palvelujärjestelmässä

EEVA ROSSI & MINNA ZECHNER & ELISA TIILIKAINEN & ILKKA PIETILÄ & MARJAANA SEPPÄNEN
& RIITTA-LIISA KINNI & PIA SKAFFARI & SUVI RUOTSALAINEN & TIINA SOUKIALA
& JENNA HIRVONEN & MIA NIEMI & ANNE KORPELAINEN

Väestön ikääntyminen on yksi keskeinen peruste meneillään olevalle sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistukselle, jossa vastuu palveluista siirretään kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueille. Muutosta on perusteltu paitsi palvelujen saatavuuden ja yhdenvertaisuuden parantamisella myös ennakoituihin lisääntyviin palvelutarpeisiin vastaamisella sekä taloudellisilla seikoilla (STM 2020). Ikääntyneiden palveluiden suhteen on muutoksissa keskitytty etenkin hoivaan ja hoitoon, mikä näkyy muun muassa eri hallitusten käynnistämistä kehittämissuunnitelmissa (ks. Noro & Karppanen 2019) mutta myös sosiaali- ja terveysministeriön vetämässä ja käynnissä olevassa Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmassa. Siinä iäkkäiden palvelujen kehittämisen ensimmäisinä painopisteinä ovat kotihoidon uudistaminen ja omaishoito (THL 2022). Samaan aikaan korostetaan myös aktiivista ikääntymistä ja yksilöiden omaa vastuuta toimintakyvyn säilymisessä (STM 2020).

Palvelut ja se miten ne organisoidaan heijastavat vallalla olevia yhteiskunnallisia hallinnan suhteita, ajattelutapoja, tietoa sekä ihmiskäsityksiä (Pohjola 2020). Ikääntyneiden palvelujen osalta kyse on paljolti siitä, miten ikääntymistä ja ikääntyneiden elämäntilanteita sanoitetaan. Ikääntyneet ovat sekä kronologisen iän perusteella että elämäntilanteiltaan hyvin heterogeeninen ryhmä. Palveluissa ikääntyneiksi määritellään usein 65 vuotta täyttäneet, ja tähän ryhmään kuuluu niin edelleen työssäkäyviä kuin jo vuosikymmeniä eläkkeellä olleita ihmisiä. Myös terveydentila ja tuen tarpeet vaihtelevat merkittävästi. Palveluiden suunnittelussa on tärkeää huomioida kronologisen iän taakse kätkeytyvä moninaisuus (Lumme-Sandt ym. 2020), jotta avun ja tuen tarpeet määrittäisivät yksilöllisesti eivätkä ikään perustuvien kategorioiden perusteella (Stuckelberger ym. 2012; Olaison & Donnelly 2022).

Jos ikääntyminen nähdään lähinnä vain muistisairautena ja ikääntynyt henkilö kotihoidon tai omaishoidon palveluja tarvitsevana, iäkäs väestö määrittyy ryhmäksi hoivapalvelujen käyttäjiä ja sitä myötä julkisen talouden taakaksi. Ulkopuolelle jäävät paitsi ilman palveluita arjessa toimivat ja monin tavoin yhteiskuntaan osallistuvat mutta myös erityistä tukea tarvitsevat tai haastavissa elämäntilanteissa elävät, joilla voi olla samantaisia sosiaalisia ongelmia kuin nuoremmillakin. Jälkimmäisen ryhmän avun ja tuen tarpeisiin eivät hoivan ja hoidon palvelut riitä, vaan tarvetta on myös sosiaalityölle (Tenkanen 2007; Vesa ym. 2017; Rossi 2021).

Ikääntyneiden parissa tehtävää sosiaalityötä, gerontologista sosiaalityötä, tekevät vanhenemisen kysymyksiin erikoistuneet sosiaalityöntekijät. Tavoitteena on ikääntyneen hyvinvoinnin, toimintakyvyn, autonomian ja osallisuuden tukeminen sekä niitä tukevien olosuhteiden luominen ja vahvistaminen. Pyrkimyksenä on myös varmistaa elämän perusta ja oikeudet. Sosiaalityö ei ole vain yksilö- ja perhekohtaista työtä, vaan myös rakenteellista sosiaalityötä, jolloin tuotetaan tietoa ja pyritään vaikuttamaan kohderyhmän olosuhteisiin ja mahdollisuuksiin yhteiskunnassa. (Koskinen & Seppänen 2013; Rossi 2021; Donnelly & Torres 2022.) Tarve gerontologiselle sosiaalityölle kirjattiin ensimmäiseen, vuonna 2013 voimaan tulleeseen vanhuspalvelulakiin eli lakiin ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012), jossa edellytettiin, että kunnissa on gerontologisen sosiaalityön asiantuntemusta. Vanhuspalvelulakia muutettiin vuonna 2016 ja edellytys gerontologisen sosiaalityön osaamisesta poistettiin, mikä heikensi merkittävästi gerontologisen sosiaalityön asemaa. Väestön ikääntyessä on kuitenkin selvää, että myös gerontologisen sosiaalityön tar-

ve lisääntyä (ks. Naito-Chan ym. 2005; Pietilä & Saarenheimo 2018; Torres & Donnelly 2022), minkä vuoksi sen tulisi olla osa kaikkien hyvinvointialueiden palveluita.

Pohdimme tässä tekstissä gerontologisen sosiaalityön tehtävää ja paikkaa palvelujärjestelmässä ja laajemmin yhteiskunnassa. Lähtökohtana on, että palvelujen paikka rakentuu yhtäältä suhteessa niiden päämäärään ja toisaalta historialliseen aikaan ja paikkaan (Scahtzcki 2003). Ensin mainittu kiinnittyy tarkastelussamme gerontologisen sosiaalityön tavoitteisiin ja päämääriin sekä koulutukseen, jälkimmäinen puolestaan väestön ikääntymiseen, vallitsevaan politiikkaan sekä käynnissä olevaan palvelujärjestelmän muutokseen. Käsittelemme aluksi gerontologisen sosiaalityön koulutusta ja siirrymme sen jälkeen pohtimaan gerontologisen sosiaalityön päämäärää sekä kohderyhmää. Tämän jälkeen siirrämme katseen kohti palvelujärjestelmää ja politiikkaa sekä yhteiskunnallisia muutoksia.

Gerontologisen sosiaalityön koulutus

Sosiaalityö on laillistettu ammatti, jossa toimiakseen on haettava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta (Valvira) oikeutta harjoittaa sosiaalityöntekijän ammattia laillistettuna ammattihenkilönä. Edellytyksenä on, että henkilö on suorittanut Suomessa ylemmän korkeakoulututkinnon, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistoliset opinnot sosiaalityössä.

Sosiaalityötä voi Suomessa opiskella pääaineena maisteritutkintoon saakka kuudessa yliopistossa. Kansainvälisesti verrattuna suomalaisilla sosiaalityöntekijöillä on korkeampi koulutus kuin monissa muissa maissa, mikä on Suomessa nähty sosiaalityön vahvuutena ja tärkeänä sosiaalityön profession kehittymisessä. Suomessa sosiaalityön tutkintoa ei ole standardoitu, mutta koulutukseen sisältyy lakisääteisesti käytännön harjoittelua (Lähtinen ym. 2017), jonka opiskelija voi suorittaa sosiaalityön työtehtävissä. Harjoittelun ja yhtä lailla muidenkin opintojen aikana sosiaalityön opiskelija voi keskittyä tiettyihin asiakasryhmiin valitsemalla opintojaksoja esimerkiksi lastensuojelusta tai aikuissosiaalityöstä. Gerontologisen sosiaalityön opintoja on kuitenkin varsin heikosti suomalaisten yliopistojen opetustarjonnassa.

Kaikissa kuudessa sosiaalityöntekijöitä koulut-

tavassa yliopistossa sosiaalityöntekijäksi voi valmistua ilman yhtäkään gerontologista sosiaalityötä käsittelevää opintojaksoa. Tarjolla olevat opintojaksot ovat valinnaisia, pääosin maisteri- eli syventävissä opinnoissa suoritettavia opintojaksoja. Monissa yliopistoissa kurssit ovat viiden opintopisteen laajuisia, Turun yliopistossa laajuus on vain kaksi opintopistettä. Itä-Suomen, Lapin, Jyväskylän sekä Tampereen yliopistoissa gerontologisen sosiaalityön opintojakso perustuu kirjallisuuteen ja sen perusteella tehtävään kirjalliseen työhön tai tenttiin. Samanaikaisesti esimerkiksi lastensuojelusta tai aikuissosiaalityöstä on monissa yliopistoissa (esim. Helsingin yliopisto, Jyväskylän yliopisto ja Lapin yliopisto) pakollisia opintoja jo kandidaattiopintojen vaiheessa.

Suuri osa sosiaalityön opiskelijoista ei välttämättä opiskele lainkaan gerontologista sosiaalityötä, vaikka sen kohderyhmä on varsin laaja. Elinkaaren mukaan jaotelluissa sosiaalityön palveluissa lastensuojelu tarjoaa laissa säädetyt palvelut noin 18 ikävuoteen saakka (jälkihuollossa tarvittaessa 25 ikävuoteen), sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) nuorella tarkoitetaan 18–24-vuotiasta henkilöä ja aikuisosiaalityön kohderyhmänä ovat 25–64-vuotiaat, joissakin kunnissa 30–64-vuotiaat (esim. Helsingissä ja Tampereella). Näiden kohderyhmien ulkopuolelle jäävät 65 vuotta täyttäneet, jotka muodostavat merkittävän osan väestöstä (23 %). Kun vanhin vuonna 2022 elossa oleva suomalainen oli 109-vuotias, kattaa gerontologisen sosiaalityön asiakkuus jopa 44 vuotta ihmiselämästä. Laajan ikähaarukan lisäksi on tärkeä huomioida, että elämänsä aikana syntyneet ongelmat, sairaudet ja vammat eivät yleensä helpotu iän myötä (esim. Milne 2022; Grenier & Sussman 2022). Gerontologisessa sosiaalityössä kohdataankin usein laaja kirjo hyvin hankalia elämäntilanteita ja ongelmia, mihin tulisi jo sosiaalityön koulutuksessa varautua.

Työn päämäärä ja kohderyhmä paikkaa määrittämässä

Gerontologisen sosiaalityön tavoitteena on saada aikaan muutosta tilanteissa, joissa ikääntyneen ihmisen elämä on vaikeutunut (Ylinen 2008; Sepänen 2016). On tärkeää nostaa esiin sosiaaliset ongelmat eli havaita, että ikääntyneillä on muitakin kuin hoivan ja hoidon tarpeita. Tehtävänä on puuttua niihin tekijöihin, jotka saattavat jää-

dä esimerkiksi hoitoa ja hoivaa painottavassa kotihoitossa huomaamatta (Tenkanen 2007) tai niiden käsittelemiseen ei ole aikaa tai keinoja. Tällaisia voivat olla esimerkiksi asunnottomuus, päihteiden käyttö, kaltoinkohtelu tai talousongelmat ja velkaantuminen. Ikääntyneiden gerontologisen sosiaalityön tarve on yhteydessä vanhenemiseen mutta ennen kaikkea sosiaaliin ongelmiin, jotka usein kytkeytyvät ikääntymisen mukanaan tuomaan fyysisen tai kognitiivisen toimintakyvyn alentumiseen. Kyse ei ole tarkkarajaisista ja selkeistä vaan monimutkaisista ja epäselvistä tilanteista ja ongelmavyhyhteistä. (Soukiala 2015; Kinini ym. 2021.)

Lainsäädäntö määrittää sosiaalityön tehtävät kiinnittymään keskeisesti erityistä tukea tarvitseviin henkilöihin ja heidän omatyöntekijänään toimimiseen (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 3 §, 8 §, 42 §). Erityistä tukea tarvitsevien tunnistaminen on osa sosiaalityöntekijän asiantuntemusta ja osaamista (Sosnet 2019). Gerontologisen sosiaalityön näkökulmasta lainsäädännön rajaukset ovat kuitenkin tulkinnanvaraisia ja osin jopa ristiriitaisia. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaan erityistä tukea tarvitsevan henkilön tuen tarve ei liity korkeaan ikään, ja samalla viitataan vanhuspäivälakiin (980/2012), jossa ikääntyneeksi on määritelty sellainen henkilö, jonka toimintakyky on heikentynyt ”korkean iän myötä alkaneiden, lisääntyneiden tai pahentuneiden sairauksien tai vammojen vuoksi taikka korkeaan ikään liittyvän rappeutumisen johdosta” (3 §). Mikäli erityistä tukea tarvitsevien määrittelyssä tukeudutaan vanhuspäivälakiin, näyttäisi määrittely edellyttävän lääketieteellistä tarkastelua toimintakyvyn ongelmien syistä ja yhteydestä ikääntymiseen (Rossi 2021).

Ikääntyvän henkilön erityisen tuen tarpeen määrittely diagnoosien kautta on pulmallista sillä biolääketieteellisen näkökulman korostaminen voi johtaa siihen, että ihmisten itse määrittämät tarpeet, vahvuudet ja tukimuodot jäävät helposti huomiotta (Carey 2016; Olaison & Donnelly 2022). Standardoidut toimintakykyä ja tuen tarpeita arvioivat mittarit (esim. Suomessakin lakiin kirjattu *Resident Assessment Instrument* -mittari) tuottavat yhdenmukaista tietoa, mutta voivat jättää huomiotta sellaiset yksilökohtaiset tarpeet ja mieltymykset, jotka eivät sovi mittarin formaattiin. Sosiaalityön keskeinen tavoite on tukea ihmisiä elämään oman näköistään elämää (Kelley-Gillespie 2009), ei vastata yksinomaan mittarein määriteltyihin tarpeisiin. Palveluntarpeita määrit-

televien mittareiden rinnalle tarvitaan myös muita välineitä ikääntyneiden elämäntilanteiden arviointiin (Rossi 2021).

Vaikka gerontologisen sosiaalityön tehtävä ei ole arvioida eikä vastata hoivan ja hoidon tarpeisiin, lisäävät vastaamatta jääneet hoivan tarpeet (esim. Kröger ym. 2019) myös sosiaalityön tarvetta. Esimerkiksi yksin kotona asuvista muistisairaista ikääntyneistä tehdään usein huoli-ilmoituksia tai otetaan yhteyttä sosiaalipäivystykseen (Kivipelto ym. 2020). Kotoaan ulos eksyneitä etsitään poliisiin ja sosiaalityön yhteistyönä (Eduskunnan apulaisoikeusasiamies 2021) ja päivystyspalvelut kuormittavat ikääntyneistä, kotona asuvista potilaista (STM 2019; Salminen-Tuomaala ym. 2022). Ikääntyneiden tarpeisiin vastaavat palvelut toimivat yhteistyössä, ja on selvää, että ongelmat, puutteet ja jonot yhdessä palvelussa johtavat ongelmiin myös palvelujärjestelmän muissa osissa (ks. esim. Kivipelto ym. 2020).

1980-luvun lopulta vallalla olleen palveluiden tehostamisen (Kröger 2019) ja siihen liittyvän kotona ikääntymisen politiikan (esim. STM 2020) myötä gerontologisen sosiaalityön paikka ja tehtävät kiinnittyvät yhä enemmän keskeiseen ikääntyneiden kotona asumisen tukemiseen. Sosiaalityön yhdeksi tehtäväksi onkin nähty kansalaisten sopeuttaminen toimimaan yhteiskunnan kannalta sopivalla ja toivotulla tavalla (ks. Juhila 2009). Esimerkiksi aikuissosiaalityössä keskeisenä tavoitteena on saada asiakkaat työkykyisiksi ja osallistumaan ansiotyöhön kykyjensä mukaisesti. Työikäisten työllistymisen tavoin omassa kodissaan vanheneminen ja aktiivinen itsestä huolehtiminen ovat jo pitkään olleet keskeisiä yhteiskunnallisia tavoitteita (esim. STM 2020).

Paikka palveluiden järjestelmässä

Suomalaisen gerontologisen sosiaalityön juuret löytyvät vanhushoivasta ja etenkin vanhoille ihmisille suunnatusta laitoshoidosta. Vielä 1960-luvulle saakka sosiaalityöntekijät toimivat köyhäinlaitosten johtajina (Koskinen 1993). Kotona ikääntymisen politiikka on merkinnyt gerontologisen sosiaalityön organisatorisen paikan vaihtumista useimmiten laitoksista avohuoltoon, jossa se sijoittuu eri kunnissa ja organisaatioissa eri tavoin. Gerontologinen sosiaalityö voi olla osana sosiaali-, terveys- tai vanhuspäiväpalveluja. (Tenkanen 2007; Seppänen & Koskinen 2010; Räsänen 2011; Kin-

ni 2014). Sosiaalipalveluissa gerontologinen sosiaalityö on osa muuta sosiaalityötä, mikä on tyypillisintä pienissä kunnissa. Suuremmissa kunnissa gerontologinen sosiaalityö voi olla oma erikoistunut yksikkö, jonka palveluihin päästään esimerkiksi asiakasohjauksen kautta (Kinni ym. 2021). Terveyspalveluissa sosiaalityö on usein osa sairaala-kontekstia (Kinni 2014). Ikääntyville suunnatuissa palveluissa gerontologinen sosiaalityö voi olla omana yksikkönään tai osana esimerkiksi keskitettyä asiakas- ja palveluohjauksyksikköjä.

Erityisesti silloin kun gerontologinen sosiaalityö sijoittuu osaksi terveys- tai ikääntyville suunnattuja palveluja, tuottaa se usein sekä mahdollisuuden että vaateen moniammatilliseen työskentelyyn sosiaali- ja terveydenhuollon eri ammattilaisten kanssa. Tällöin sosiaalityöntekijöillä on yhtäältä mahdollisuus tukeutua muiden ammattilaisten tietoon esimerkiksi sairauksiin liittyen. Toisaalta moniammatillinen työskentely vaatii myös omaa vahvaa ammatillista identiteettiä ja sosiaalityön merkityksellisuuden ymmärtämistä (Koskinen 1993; Kinni 2014; Rossi ym. 2018), jonka puuttumisessa voi sosiaali- ja terveyspalvelujen integraatioon sisältyä sosiaalityön näkökulmasta myös vaara. Mikäli toiminnassa painottuvat terveys ja siihen kiinnittyvät tarpeet ja ongelmat, voivat sosiaalisten tarpeiden ymmärtäminen, kohtaaminen ja niihin vastaaminen jäädä toteutumatta (Carey 2016).

Tämänhetkinen gerontologisen sosiaalityön paikkojen moninaisuus on tulosta kuntien järjestämisvastuusta sekä itsehallinnollisesta asemasta, jolloin kunnissa päätetään palveluiden rakenteesta ja organisoinnista. Jatkossa valta – ja vastuu – siirtyvät hyvinvointialueille ja tavoitteena on yhdenmukaiset tai ainakin yhdenmukaisesti saatavilla olevat palvelut kautta maan. Hyvinvointialueiden palvelualueisiin kohdentuva ennakkotarkastelumme (alueiden internetsivujen pohjalta) osoittaa, että sosiaalityötä ei usein eksplisiitisti tuoda esiin osana hyvinvointialueiden palveluita. Gerontologinen sosiaalityö on yhtä lailla palveluissa harvakseltaan mainittuna, vaikka ikääntyvä väestö usein mainitaan palveluiden uudistamisen tarvetta aiheuttavana. Tulos heijastaneekin osaltaan Vanhuspalvelujen tila -seuranta-tutkimuksissa huomattua puutetta gerontologisen sosiaalityön asiantuntemuksesta (THL 2018). Kyse voi olla myös siitä, ettei alueilla tunnista ikääntyneiden sosiaalisia ongelmia ja erityisen tuen tarvetta.

Lopuksi

Vaikka väestön ikääntymisestä on keskusteltu jo vuosikymmeniä (Suomessa esim. Koskinen 1993), ei vanhuutta edelleenkaan nähdä ammattilaisten, koulutuksen tai tutkimuksen piirissä kiinnostavana (Carey 2016). Pitkäikäisyys on tavoiteltu ja juhlittu saavutus, mutta vanhuus määritellään heikkoudeksi ja yhteiskuntaa rasittavaksi taloudelliseksi taakaksi (Carey 2016; Olaison & Donnelly 2022). Tätä taakkaa on pyritty keventämään aktiivisen ikääntymisen politiikalla, jonka keskiössä on toimielias, itsestään ja omaisistaan huolta pitävä ihminen. Mikäli apua tarvitaan, tulee ensi sijassa tukeutua digitaaliseen omahoitoon tai etäpalveluun (STM 2020; Saario 2021). Sivuun uhkaa jäädä tällöin elämäntilanteessaan apua tarvitseva ihminen, jolla ei ole resursseja, voimia tai kykyä käyttää digitaalisia palveluja. Samanaikaisesti on havaittu, että kotiin annettava apu ja tuki ei ole lisääntynyt, vaikka omissa kodeissaan asuu yhä huonokuntoisempia ja syrjäytymisvaarassa olevia ikääntyviä (Kröger ym. 2019; Salminen-Tuomaa ym. 2022; Tiilikainen 2022).

Kulttuurista kuvaamme ikääntyneistä hallitsee yhä ajatus keinutuolissa lapsenlapsilleen villasukkia neulovasta isoäidistä, ja siksi sosiaaliset ongelmat, kuten perheväkivalta tai päihteiden käyttö, eivät istu käsityksiimme ikääntyneistä. Stereotyyppisten mielikuvien seurauksena voi olla vaikeus ymmärtää gerontologisen sosiaalityön tarvetta. Eläkeikäinen väestömme muuttuu, heidän palvelutarpeensa muuttuvat ja palveluiden suunnittelun tulee siksi perustua ajantasaiseen tietoon ikääntyneiden elämäntilanteista. Gerontologisen sosiaalityön, kuten muutkin työn tekemisen kontekstit liittyvät siihen, millaisten ilmiöiden ja ihmisten parissa työskennellään, mitkä asiat tulevat tärkeiksi tai ongelmallisiksi sekä mistä näkökulmasta asioita lähestytään (Viscarret ym. 2020). Yhtäältä ikääntyneiden näkeminen ainoastaan raihnaisina, hoivaa ja hoitoa tarvitsevina peittää alleen vanhuuden resurssina, ikääntyneiden aktiivisuuden ja voimavarat. Toisaalta ikääntyneiden esittäminen ainoastaan aktiivisina sysää syrjään apua ja tukea elämässään tarvitsevat ja heidän erilaiset sosiaaliset ongelmansa, jotka jäävät usein sivuun myös hoivaan ja hoitoon keskittyvässä politiikassa ja palvelujärjestelmässä.

Palvelujärjestelmäänsä parhaillaan muodostavien hyvinvointialueiden osalta huolta herättää

se, ettei sosiaalityötä ja erityisesti gerontologista sosiaalityötä ole juuri löydettävissä tulevista palveluista. Rakenteilla on suuri merkitys siinä, miten ikääntyneiden sosiaalisiin ongelmiin kiinnittyvät avun ja tuen tarpeet havaitaan ja miten niihin vastataan. Merkitystä on myös sillä, miten sosiaali-

lityön koulutuksessa huomioidaan ja koulutetaan tulevaisuuden ammattilaisia vastaamaan ikääntyvän yhteiskunnan ja ikääntyneiden ihmisten tarpeisiin. Gerontologisen sosiaalityön asiantunte-
musta tarvitaan nyt ja tulevaisuudessa laajasti eri sosiaali- ja terveyspalveluissa.

KIRJALLISUUS

- Carey, Malcolm (2016) *Journey's end? From residual service to newer forms of pathology, risk aversion and abandonment in social work with older people*. *Journal of Social Work* 16 (3), 344–361.
- Donnelly, Sarah & Torres, Sandra (2022) *Social work and critical gerontology: why the former needs the latter*. In Torres, Sandra & Donnelly, Sarah (eds.) *Critical Gerontology for Social Workers*. Bristol: Policy Press, 1–16.
- Eduskunnan apulaisoikeusasiamies (2021) *Sosiaalitoimen menettely muistisairaahan henkilön huolenpidon turvaamisessa*. EOAK/5849/2020. <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/5849/2020> (luettu 20.6.2022)
- Grenier, Amanda & Sussman, Tamara (2022) *Poverty and late-life homelessness*. In Sandra Torres & Sarah Donnelly (eds.) *Critical Gerontology for Social Workers*. Bristol: Policy Press, 66–80.
- Juhila, Kirsi (2009) *Sosiaalityön selontekovelvollisuus*. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti* 17 (4), 296–312.
- Kelley-Gillespie, Nancy (2009) *An Integrated Conceptual Model of Quality of Life for Older Adults Based on a Synthesis of the Literature*. *Applied Research Quality Life* 4, 259 <https://doi.org/10.1007/s11482-009-9075-9>
- Kinni, Riitta-Liisa (2014) *Gerontologinen sosiaalityö ja ihmisten työstäminen: kategorisointia sairaalan moniammatillisessa työssä*. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto.
- Kinni, Riitta-Liisa & Puurunen, Pia & Reiman, Tommi & Kettunen, Marjut (2021) *Gerontologinen sosiaalityö Kymsoten ikäihmisten integroidussa palvelukokonaisuudessa*. Teoksessa Aini Pehkonen & Riitta-Liisa Kinni & Piia Puurunen (toim.) *Sosiaalisesti kestävää Kymenlaaksoa tekemässä*. Publications of the University of Eastern Finland General Series No 13. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto, 158–204.
- Kivipelto, Minna & Koponen, Erja & Hiilamo, Heikki & Ilmarinen, Katja & Karjalainen, Pekka (2020) *Sosiaalipäivystykset ja koronaepidemian ensimmäinen vaihe*. Tutkimuksesta tiiviisti 9/2020. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Koskinen, Simo (1993) *Sosiaalityö vanhusten parissa*. Review-tutkimus gerontologisen sosiaalityön muotoutumisesta. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 17. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Koskinen, Simo & Seppänen, Marjaana (2013) *Gerontologinen sosiaalityö*. Teoksessa Eino Heikkinen & Jyrki Jyrkämä & Taina Rantanen (toim.) *Gerontologia*. Hel-
- sinki: Duodecim, 444–453.
- Kröger, Teppo (2019) *Looking for the Easy Way Out: Demographic Panic and the Twists and Turns of Long-term Care Policy in Finland*. In Jing, Tian-kui & Kuhnle, Setin & Pan, Yi & Chen, Sheying (eds.) *Aging Welfare and Social Policy: China and the Nordic Countries in Comparative Perspective*, Cham: Springer, 91–104.
- Kröger, Teppo & Van Aerscht, Lina & Mathew Puthenparambil, Jiby (2019) *Ikääntyneiden hoivaköyhyys*. *Yhteiskuntapolitiikka* 84 (2), 124–134.
- Lumme-Sandt, Kirsi & Nikander Pirjo & Pietilä, Ilkka & Vakimo, Sinikka (2020) *Ikäkäsitteet päätöksenteon taustalla*. *Gerontologia* 34 (4), 358–361.
- Lähteinen, Sanna & Raitakari, Suvi & Hänninen, Kaija & Kaittila, Anniina & Kekoni, Taru & Krok, Suvi & Skaffari, Pia (2017) *Sosiaalityön koulutuksen tuottama osaaminen*. *Sosnet julkaisuja*, Nro 7. Rovaniemi: Valtakunnallinen sosiaalityön yliopistoverkosto Sosnet.
- Milne, Alisoun (2022) *The lifecourse and old age*. In Sandra Torres & Sarah Donnelly (eds.) *Critical Gerontology for Social Workers*. Bristol: Policy Press, 19–34.
- Naito-Chan, Edna & Damron-Rodriguez, Joann & Simmons, June (2005) *Identifying Competencies for Geriatric Social Work Practice*. *Journal of Gerontological Social Work* 43 (4), 59–78.
- Noro, Anja & Karppanen, Satu (2019) *Ikäihmisten kotihoidon ja kaikenikäisten omaishoidon uudistus 2016–2018*. Tuloksia ja toimintamalleja. Raportteja ja muistioita 2019:29. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Olaison, Anna & Donnelly, Sarah (2022) *Assessment, care planning and decision making*. In Torres, Sandra & Donnelly, Sarah (eds.) *Critical Gerontology for Social Workers*. Bristol: Policy Press, 115–129.
- Pietilä, Minna & Saarenheimo, Marja (2018) *Löydettynä*. *Etsivä vanhustyö ja ikäihmisten psykososiaalinen hyvinvointi*. *Yhteiskuntapolitiikka* 83 (5–6), 573–580.
- Pohjola, Anneli (2020) *Muuttuva sosiaalisen käsite ja uusi yhteiskunnallinen järjestys*. Teoksessa Lea Suoninen-Erhiö & Anneli Pohjola & Mirja Satka & Jenni Simola (toim.) *Sosiaaliala uudistuu*. Tietopohjan ja vuorovaikutuksen kysymyksiä. Helsinki: Huoltajaseätiö, 269–290.
- Rossi, Eeva (2021) *Osista muodostuva kokonaisuus*. Kuvaus gerontologisesta sosiaalityöstä, sen käytännöistä ja niiden tutkimisesta. *Acta electronica Universitatis Lapponiensis* nro 310. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Rossi, Eeva & Seppänen, Marjaana & Outila, Marjo (2018) *Assessment support and care-taking: geron-*

- logical social work practices and knowledge. *Nordic Social Work Research* 8 (2), 133–145. Doi: 10.1080/2156857X.2016.1269662
- Räsänen, Riitta (2011) Ikääntyneiden asiakkaiden elämäntilaisuuden ympärivuorokautisessa hoidossa sekä hoidon ja johtamisen laadun merkitys sille. *Acta Universitatis Lapponiensis* 210. Rovaniemi: Lapin yliopiston kustannus.
- Saario, Minna (2021) Sote-uudistuksen tilanne ja eteneminen sote-tiedonhallinnan ja digitalisaation näkökulmasta. 3.11.2021 ICT-toimittajatilaisuus. Valtioneuvosto. https://stm.fi/documents/1271139/97013090/Sote-uudistus_Minna_Saario_3.11.2021.pdf/8602597e-278e-033e-47af-1f71dc550c4f/Sote-uudistus_Minna_Saario_3.11.2021.pdf?t=1636107426586 (luettu 20.6.2022)
- Salminen-Tuomaala, Mari & Tiainen, Juha & Paavilainen Eija (2022) Ensihoitajien kokemuksia ikääntyneiden kaltoinkohtelusta. *Gerontologia* 36 (1), 49–69.
- Scahtzcki, Theodore (2003) A New Societist Social Ontology. *Philosophy of the Social Sciences* 33 (2), 174–202.
- Seppänen, Marjaana (2016) Gerontologinen sosiaalityö. Teoksessa Aulikki Kananoja & Martti Lähteinen & Pirjo Marjamäki (toim.) *Sosiaalityön käsikirja*. Helsinki: Tietosanoma, 260–269.
- Seppänen, Marjaana & Koskinen, Simo (2010) Ikääntymispoliittikka. Teoksessa Pauli Niemelä (toim.) *Hyvinvointipoliittikka*. Helsinki: WSOYPro, 388–414.
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
- Sosnet (2019) Sosiaalityöntekijän ammattitaidon arviointi asiakasturvallisuuden näkökulmasta.
- Soukiala, Tiina (2015) Sosiaalisen asiantuntijuus gerontologiassa sosiaalityössä. *Gerontologia* 29 (3), 173–180.
- STM (2019) Sosiaalipäivystys Suomessa. Karttoitus sosiaalipäivystystoiminnan järjestämisestä ja toiminnasta. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:37. Helsinki.
- STM (2020) Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030. Taavoitteena ikävykyvä Suomi. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:31. Helsinki.
- Stuckelberger, Atrid & Abrams, Dominic & Chastonay, Philippe (2012) Age discrimination as a source of exclusion in Europe: the need for a human rights plan for older people. In Sharf Thomas & Norah Keating (eds.) *From exclusion to inclusion in old age. A global challenge*. Bristol: The Policy Press, 125–144.
- Tenkanen, Raija (2007) Sosiaalityö ja kotona asuvien vanhusten ongelmat. Teoksessa Marjaana Seppänen & Antti Karisto & Teppo Kröger (toim.) *Vanhuus ja sosiaalityö. Sosiaalityö avuttomuuden ja toimijuuden välissä*. Jyväskylä: PS-kustannus, 181–192.
- THL (2018) Vanhuspalvelujen tila. Helsinki: THL. <https://www.slideshare.net/THLfi/vanhuspalvelujen-tila-2018> (luettu 8.9.2022)
- THL (2022) Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus – ohjelman toimijat ja teemat. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/tulevaisuuden-sosiaali-ja-terveyskeskus-ohjelma/aluekoordinaattorit-ja-asiantuntijat>
- Tiilikainen, Elisa (2022) “Vanhoja ihmisiä ei saa hylätä koteihinsa” – Suomessa painotetaan kotihoitoa, mutta siihen suunnatut resurssit ovat aivan liian pienet. MustRead. <https://www.mustread.fi/artikkelit/vanhoja-ihmisia-ei-saa-hylata-koteihinsa-suomessa-painotetaan-kotihoitoa-mutta-siihen-suunnatut-resurssit-ovat-aivan-liian-pienet/> (luettu 11.2.2022)
- Torres, Sandra & Donnelly, Sarah (eds.) (2022) *Critical Gerontology for Social Workers*. Bristol: Policy Press.
- Vanhuspalvelulaki (2012/980) Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista.
- Vesa, Eila & Orjasniemi, Tarja & Skaffari, Pia (2017) Ikääntyvien päihdeongelmaisten naisten tuen tarpeet ja kotiin jalkautuvan päihdetyön mallin kehittäminen. *Gerontologia* 31(1), 23–37.
- Viscarret, Juan-Jesús & Idareta, Francisco & Ballester, Alberto & Uriz, María-Jesús (2020) Ethical Dilemmas and Areas of Social Work Intervention in Spain. *Journal of Social Service Research* 46 (1), 55–70.
- Ylinen, Satu (2008) Gerontologinen sosiaalityö. Tiedonmuodostus ja asiantuntijuus. Kuopion yliopiston julkaisuja E yhteiskuntatieteet 155. Kuopio: Kuopion yliopisto.

KIRJOITTAJAT

- Rossi, Eeva, YTT, yliopisto-opettaja, Lapin yliopisto (eeva.rossi[at]ulapland.fi)
- Zechner, Minna, YTT, apulaisprofessori, Helsingin yliopisto (minna.zechner[at]helsinki.fi)
- Tiilikainen, Elisa, YTT, apulaisprofessori, Itä-Suomen yliopisto (elisa.tiilikainen[at]uef.fi)
- Pietilä, Ilkka, YTT, apulaisprofessori, Helsingin yliopisto (ilkka.pietila[at]helsinki.fi)
- Seppänen, Marjaana, YTT, professori, Helsingin yliopisto (marjaana.seppanen[at]helsinki.fi)
- Kinni, Riitta-Liisa, YTT, yliopistonlehtori, Itä-Suomen yliopisto (riitta-liisa.kinni[at]uef.fi)
- Skaffari, Pia, YTT, yliopistonlehtori, Lapin yliopisto (pia.skaffari[at]ulapland.fi)
- Ruotsalainen, Suvi, YTM, projektitutkija, Itä-Suomen yliopisto (suvi.ruotsalainen[at]uef.fi)
- Soukiala, Tiina, YTM, väitöskirjatutkija, Helsingin yliopisto (tiina.soukiala[at]helsinki.fi)
- Hirvonen, Jenna, YTM, projektitutkija, Itä-Suomen yliopisto (jenna.hirvonen[at]uef.fi)
- Niemi, Mia, väitöskirjatutkija, Helsingin yliopisto (mia.niemi[at]helsinki.fi)
- Korpelainen, Anne, väitöskirjatutkija, Lapin yliopisto (anne.korpelainen[at]ulapland.fi)